

УДК 336.76:338.43

doi: <https://doi.org/10.33763/npndfi2019.04.069>**Шубалий О. М.**

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки
Луцького національного технічного університету, Луцьк, Україна, shubalyi@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9131-1896>

Короленко М. В.

аспірант НДФІ ДННУ "Академія фінансового управління",
Київ, Україна

Косінський П. М.

аспірант Луцького національного технічного університету,
Луцьк, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3254-2379>

Гриник І. С.

аспірантка Луцького національного технічного університету,
Луцьк, Україна

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПЕРЕРОБНИХ ВИРОБНИЦТВ

Анотація. Розглянуто актуальні питання формування системи фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв. Доведено, що в нашій країні відсутня як така система фінансового стимулювання переробних виробництв на базі місцевих природно-ресурсних комплексів. Виокремлено проблеми та напрями фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв на прикладі Волинського регіону. Держава переважно стимулює виробництво продукції (сировини), а не її переробку. Розвиток переробних виробництв із поглибленої переробки на базі місцевих природно-ресурсних комплексів здебільшого відбувається за рахунок власних капітальних та прямих іноземних інвестицій. Власні та залучені кошти підприємств переробної промисловості Волинської області багатократно перевищують видатки місцевих бюджетів на розвиток основних сировинних галузей промисловості. Недостатній розмір фінансових ресурсів впливає на обсяги виробництва і реалізації готових виробів, а також на загальну величину доданої вартості переробної промисловості регіону. Обґрунтовано напрями фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв на базі природно-ресурсних комплексів регіону та розроблено структуру його системи з урахуванням основних підсистем.

Ключові слова: фінансове стимулювання, фінансова система, фінансові стимули, фінансові інструменти, фінансові ресурси, переробні виробництва, переробна промисловість, система фінансово-економічного стимулювання.

Рис. 4. Табл. 1. Літ. 27.

Oleksandr Shubalyi

Dr. Sc. (Economics), Professor, Lutsk National Technical University,
Lutsk, Ukraine, shubalyi@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9131-1896>

Mykola Korolenko

SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine

Petro Kosinskyi

Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3254-2379>

Iryna Hrynyuk

Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine

© Шубалий О. М., Короленко М. В., Косінський П. М., Гриник І. С., 2019

FORMATION OF THE SYSTEM OF FINANCIAL-ECONOMIC INCENTIVES FOR PROCESSING INDUSTRY DEVELOPMENT

Abstract. *The article deals with the formation of a system of financial and economic incentives for the development of processing industries. It is proved that in our country there is no such system for processing industry development based on local natural-resource complexes. The state financially stimulates the manufacturing of products (raw materials) rather than their processing. In particular, there are currently no programs in the Volyn region providing financial resources for the development of advanced processing facilities based on local natural-resource complexes. Processing enterprises in the region are forced to develop mainly due to their own capital and foreign direct investment. The own and attracted financial resources of processing enterprises of the Volyn region exceed the expenditures of local budgets for the development of the main raw materials industries. There is an under-financing of innovative activity of processing enterprises of the studied area, in particular from the state budget. Insufficient financial resources for the development of processing enterprises in the Volyn region affect the volume of production and sales of finished products, as well as the total value added of the processing industry of the region. The main problems and reasons for their occurrence are highlighted, as well as the directions of financial and economic stimulation of the development of processing industries at the regional level. The structure of the system of financial and economic stimulation for processing industry development based on natural-resource complexes of the region is developed.*

Key words: financial incentive, financial system, financial incentives, financial instruments, financial resources, processing industries, processing industry, system of financial and economic incentives.

JEL classification: O13, Q50, Q58.

Шубальий А. М.

доктор економічних наук, професор, завідує кафедрою економіки
Луцького національного технічного університету, Луцьк, Україна

Короленко Н. В.

аспірант НІФІ ГУНУ "Академія фінансового управління",
Київ, Україна

Косинський П. Н.

аспірант Луцького національного технічного університету,
Луцьк, Україна

Грынык И. С.

аспірантка Луцького національного технічного університету,
Луцьк, Україна

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО СТИМУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ ПЕРЕРАБАТЫВАЮЩИХ ПРОИЗВОДСТВ

Аннотация. *Рассмотрены актуальные вопросы формирования системы финансово-экономического стимулирования развития перерабатывающих производств. Доказано, что в нашей стране отсутствует как таковая система финансового стимулирования перерабатывающих производств на базе местных природно-ресурсных комплексов. Выделены проблемы и направления финансово-экономического стимулирования развития перерабатывающих производств на примере Волынского региона. Государство преимущественно стимулирует производство продукции (сырья), а не его переработку. Развитие перерабатывающих производств по углубленной*

переработке на базе местных природно-ресурсных комплексов в основном происходит за счет собственных капитальных и прямых иностранных инвестиций. Собственные и привлеченные средства предприятий перерабатывающей промышленности Волынской области многократно превышают расходы местных бюджетов на развитие основных сырьевых отраслей промышленности. Недостаточный размер финансовых ресурсов влияет на объемы производства и реализации готовых изделий, а также на общую величину добавленной стоимости перерабатывающей промышленности региона. Обоснованы направления финансово-экономического стимулирования развития перерабатывающих производств на базе природно-ресурсных комплексов региона и разработана структура его системы с учетом основных подсистем.

Ключевые слова: финансовое стимулирование, финансовая система, финансовые стимулы, финансовые инструменты, финансовые ресурсы, перерабатывающие производства, перерабатывающая промышленность, система финансово-экономического стимулирования.

У процесі економічного стимулювання розвитку переробних виробництв важливу роль відіграють саме фінансові інструменти. Адже більшість підприємств (переважно малих) відчують дефіцит власних коштів для забезпечення розширеного відтворення, а доступ до бюджетного фінансування обмежений.

Водночас цілком слушною є думка, що від величини фінансових ресурсів залежать зростання виробництва та соціально-економічний добробут будь-якого підприємства, тому пошук додаткових коштів для розвитку, найефективніше їх використання мають важливе значення в роботі підприємств переробної сфери [1].

Останніми роками в Україні все менше фінансових ресурсів з державного бюджету виділяється на розвиток промислових підприємств. Останні фактично власними силами забезпечують себе коштами, однак їх не завжди вистачає навіть на задоволення першочергових потреб. Це свідчить про неефективність державних фінансових стимулів та інструментів розвитку. Тому актуальності набуває формування нової ефективної системи фінансово-економічного стимулювання комплексних переробних виробництв, яка б дала змогу задовольнити потреби розвитку регіону.

Дослідження, що підтверджують важливість фінансових стимулів, системи та механізму стимулювання сталого розвитку регіонів, окремих підприємств, відображені в багатьох роботах [1–6]. У них висвітлені сутність та теоретичні засади фінансових систем і фінансового стимулювання сталого розвитку регіонів. Однак недостатньо вивченим є питання формування та реалізації на практиці системи фінансово-економічного стимулювання переробних виробництв.

Мета статті – провести аналіз фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв на прикладі Волинської області, виявити основні проблеми у системі такого стимулювання, запропонувати напрями його вдосконалення щодо переробних виробництв на регіональному рівні.

Думки переважної більшості науковців [7–9] сходяться на тому, що економічне стимулювання має системний характер і повинне справляти саме

матеріальний вплив на його об'єкт. Таким чином, під економічним стимулюванням розуміється розвиток господарської діяльності шляхом впливу одного суб'єкта стимулювання на інший за допомогою комплексного використання певного набору економічних інструментів, які спонукатимуть підприємства до дій у визначеному напрямі.

Вважаємо, що серед низки інструментів економічного стимулювання найбільше на розвиток переробних виробництв впливатимуть фінансові. Відповідно, ефективність їх застосування буде залежати від розвитку на національному та регіональному рівнях системи фінансового стимулювання.

На думку О. О. Олійника [2], фінансова система – це сукупність різноманітних сфер і ланок фінансових відносин, у процесі яких утворюються й використовуються централізовані й децентралізовані фонди фінансових (грошових) ресурсів.

У нашій країні відсутня як така система фінансового стимулювання розвитку переробних виробництв на базі місцевих природно-ресурсних комплексів. Держава здебільшого фінансово стимулює виробництво продукції в сировинно орієнтованих видах економічної діяльності, а не її переробку. Розвиток переробних виробництв відбувається дуже повільними темпами, оскільки його фінансове стимулювання з державного бюджету здійснюється опосередковано – внаслідок реалізації інших цільових бюджетних програм.

У Волинській області на сьогодні немає програм, що передбачають надання коштів на розвиток переробних виробництв із поглибленої переробки на базі місцевих природно-ресурсних комплексів. Діє лише Комплексна програма розвитку агропромислового комплексу Волинської області на 2016–2020 роки [10].

Видатки місцевих бюджетів на розвиток сільського господарства, лісового господарства, рибальства, мисливства є малими, і їхня частка в структурі видатків місцевих бюджетів протягом 2015–2018 рр. зменшувалась (рис. 1).

У 2015–2018 рр. ці видатки в структурі загальних видатків місцевих бюджетів не перевищували 0,5 %, що свідчить про гостру нестачу фінансової допомоги з держбюджету. Тому розвиток переробних підприємств досліджуваного регіону і здійснювався переважно за рахунок власних капітальних та прямих іноземних інвестицій (таблиця).

Упродовж 2015–2018 рр. капітальні інвестиції в переробну промисловість Волинської області зменшились на 607,6 млн грн. Водночас ці інвестиції у виготовлення виробів із деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність за аналізований період зменшились на 1187,2 млн грн, тоді як у виробництво харчових продуктів та напоїв, навпаки, зросли на 256,5 млн грн.

Проте у 2015–2018 рр. обсяги ПІІ збільшились на 625,2 млн грн, зокрема у виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність – на 926,2 млн грн. Обсяги ПІІ у виробництво харчових продуктів та напоїв зменшились на 422,6 млн грн.

Таким чином, нестача капітальних інвестицій в одній сфері переробної промисловості компенсується за рахунок ПІІ.

Власні та залучені фінансові кошти підприємств переробної промисловості Волинської області багатократно перевищують видатки місцевих бю-

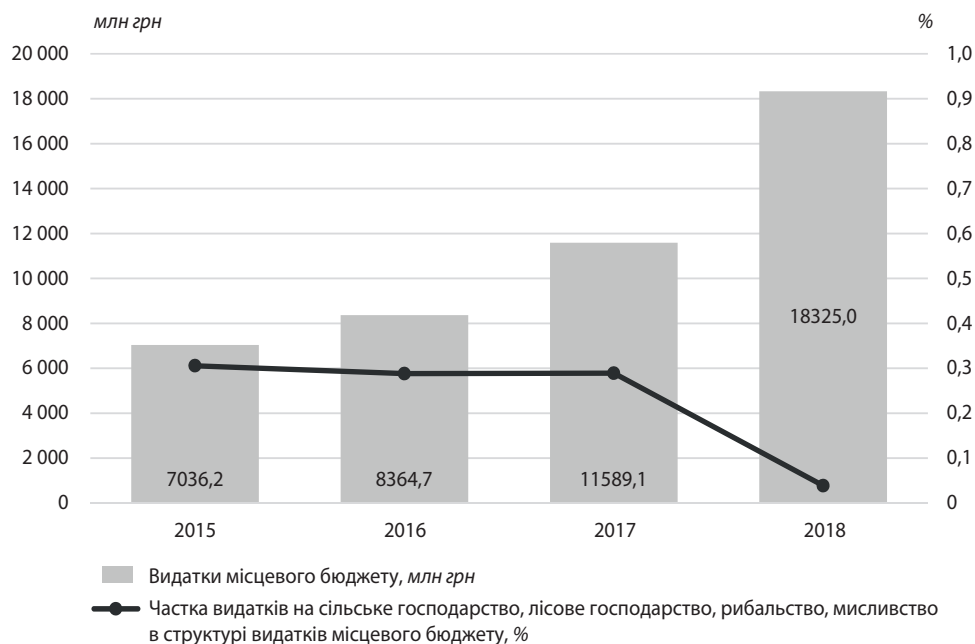

Рис. 1. Динаміка видатків місцевих бюджетів на розвиток сільського господарства, лісового господарства, рибальства, мисливства у Волинській області

Складено за: Статистичний щорічник Волинь 2018 / за ред. В. Науменка ; Головне управління статистики у Волинській області. Луцьк, 2019. 443 с.; Промисловість Волині / за ред. Л. С. Баранюк ; Головне управління статистики у Волинській області. Луцьк, 2019. 64 с.

джетів на розвиток основних сировинних галузей промисловості (сільського та лісового господарства, рибальства, мисливства). Відчувається недофінансування їх інноваційної діяльності, зокрема з державного бюджету. На думку О. Є. Кузьміна та Т. М. Шотік [5], вагомими причинами такого недофінансування є незначний рівень державної підтримки науково-технічної діяльності в цілому й у перспективних галузях, зокрема через нерозвинутість фінансових інституцій і відсутність у вітчизняних підприємств (особливо великих) стимулів до інновацій.

Фінансування інноваційної діяльності переробних підприємств Волинської області впродовж 2014–2017 рр. на 88,7–97,7 % здійснювалось за рахунок власних коштів, а решта – за рахунок кредитних коштів. У 2015 р. обсяг такого фінансування у фактичних цінах становив 65,3 млн грн і відбувався виключно за рахунок власних коштів підприємств [12].

Недостатність фінансових ресурсів на розвиток підприємств переробної промисловості Волинської області негативно впливає на обсяги виробництва і реалізації готових виробів, а також на загальний розмір виробленої ними доданої вартості загалом.

Якщо у фактичних цінах у 2014–2017 рр. у Волинській області спостерігалися стрімке зростання обсягів реалізації продукції переробних підприємств та збільшення її доданої вартості, то в реальних цінах темпи зростання були

Таблиця
Динаміка обсягів капітальних та прямих інвестицій у Волинській області, млн грн

Показники	Обсяг інвестицій, млн грн				Відхилення, %		
	2015	2016	2017	2018	2018/2017	2017/2016	2016/2015
Капітальні інвестиції в переробну промисловість, з них:	2 589,8	1 425,0	1 499,5	1 982,2	32,2	5,2	-45,0
	165,2	311,7	296,9	421,7	42,0	-4,7	88,7
на виробництво харчових продуктів, напоїв							
на виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу							
та поліграфічну діяльність	2 018,7	539,6	646,0	831,5	28,7	19,7	-73,3
Прямі інвестиції в переробну промисловість, з них:	4 322,4	4 618,8	4 778,4	4 947,6	3,5	3,5	6,9
	499,2	367,7	342,1	76,6	-77,6	-7,0	-26,3
	1 756,8	2 190,7	2 337,6	2 683,0	14,8	6,7	24,7
на виробництво харчових продуктів, напоїв							
на виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність							

Складено за: Промисловість Волині / за ред. А. С. Баранюк ; Головне управління статистики у Волинській області. Луцьк, 2019. 64 с.; Архів готівкового курсу USD. *Finance UA*. URL: <https://charts.finance.ua/ua/currency/cash/-/0/usd>; *Зануда А.* Що сталося з гривнею за 20 років. *BBC News Україна*. 2016. 2 верес. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/business/2016/09/160822_hryvnia_20_az.

Рис. 2. Динаміка зміни фактичних та реальних показників обсягів реалізованої продукції та доданої вартості продукції переробної промисловості Волинської області

Складено за: Статистичний щорічник Волинь 2018 / за ред. В. Науменка ; Головне управління статистики у Волинській області. Луцьк, 2019. 443 с.; Промисловість Волині / за ред. А. С. Баранюк ; Головне управління статистики у Волинській області. Луцьк, 2019. 64 с.

набагато меншими (рис. 2). Упродовж 2014–2017 рр. ці показники збільшилися відповідно на 970,4 млн. грн (10,4 %), та на 446,4 млн грн (20,7 %). Це свідчить про повільний розвиток переробної промисловості регіону та необхідність збільшення фінансової допомоги з державного бюджету та бюджетів територіальних громад. Тому важливо розробити та впровадити ефективну систему фінансового стимулювання розвитку переробних виробництв, зокрема на базі стимулювання розвитку місцевих природно-ресурсних комплексів.

З метою формування напрямів покращання фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв у Волинській області виокремимо його основні проблеми та визначимо причини їх виникнення (рис. 3) [15–20].

Отже, щоб розв'язати наведені на рис. 3 проблеми, потрібно суттєво вдосконалити систему фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв. Трансформована система повинна забезпечувати їх у повному обсязі необхідними фінансовими ресурсами (кредитними, інвестиційними, фінансовими трансферами тощо) та передбачати пільги для впровадження інновацій у виробничий процес. Причому ця система має бути

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Рис. 3. Основні проблеми та напрями фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв у Волинській області

Складено авторами.

націленою на те, щоб у процесі розвитку переробні підприємства самостійно забезпечували в повному обсязі свої потреби в коштах.

Основу фінансової системи, відповідно до теорії систем, становлять зв'язки між її елементами [6].

На основі узагальнення позицій відомих вітчизняних учених [24–27] щодо формування та реалізації систем фінансово-економічного регулювання на національному, територіальному та галузевому рівнях розроблено структуру системи фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв (рис. 4). Вищі органи державної, регіональної влади та місцевих територіальних громад здійснюватимуть регулювання (через систему фінансово-економічного регулювання), контроль (через систему фінансового контролю) та забезпечуватимуть необхідною інформацією (через фінансово-інформаційну систему) інші підсистеми цієї системи.

Іншими словами, системи фінансово-економічного регулювання, фінансового контролю та фінансово-інформаційна система справлятимуть керуючий вплив на інші системи (підсистеми) системи фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв.

Система фінансово-економічного регулювання встановлюватиме та регулюватиме відносини між усіма підсистемами за допомогою законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів.

Система фінансового контролю забезпечить виконання всіма підсистемами покладених на них функцій та завдань, а фінансово-інформаційна система – збір, обробку, аналіз фінансової інформації та надання фінансових прогнозів тощо.

Фінансово-кредитна система являє собою законодавчо визначену та чітко структуровану організаційну сукупність фінансових посередників грошового ринку, які займаються банківською діяльністю, у їхньому взаємозв'язку [21].

Важливу роль відіграватиме фінансово-інвестиційна система, яка забезпечуватиме ефективне управління відповідною сферою економічної діяльності промислових підприємств. Ця система буде націленою на збільшення інвестицій у розвиток переробної промисловості (насамперед на фінансування інноваційної діяльності); формування сприятливого інвестиційного середовища; формування тісних взаємовідносин між інвесторами тощо. Завдяки ефективній фінансово-інвестиційній системі переробні підприємства Волинської області зможуть вийти на якісно новий, інноваційно орієнтований рівень розвитку. Як стверджує К. С. Хорішко [22], саме інвестиції є джерелом розвитку та основою реалізації будь-яких новацій на підприємстві – у сфері управління як нематеріальними, так і матеріальними об'єктами.

Фінансово-інвестиційна система матиме тісний взаємозв'язок із системою фінансування інноваційних проектів. Остання передбачатиме залучення фінансових ресурсів місцевих та центральних органів влади, приватних суб'єктів господарювання, іноземних держав та міжнародних організацій виключно на розроблення й застосування нових технологій, ноу-хау та інших нововведень, що забезпечуватимуть розвиток переробних виробництв регіону [3].

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

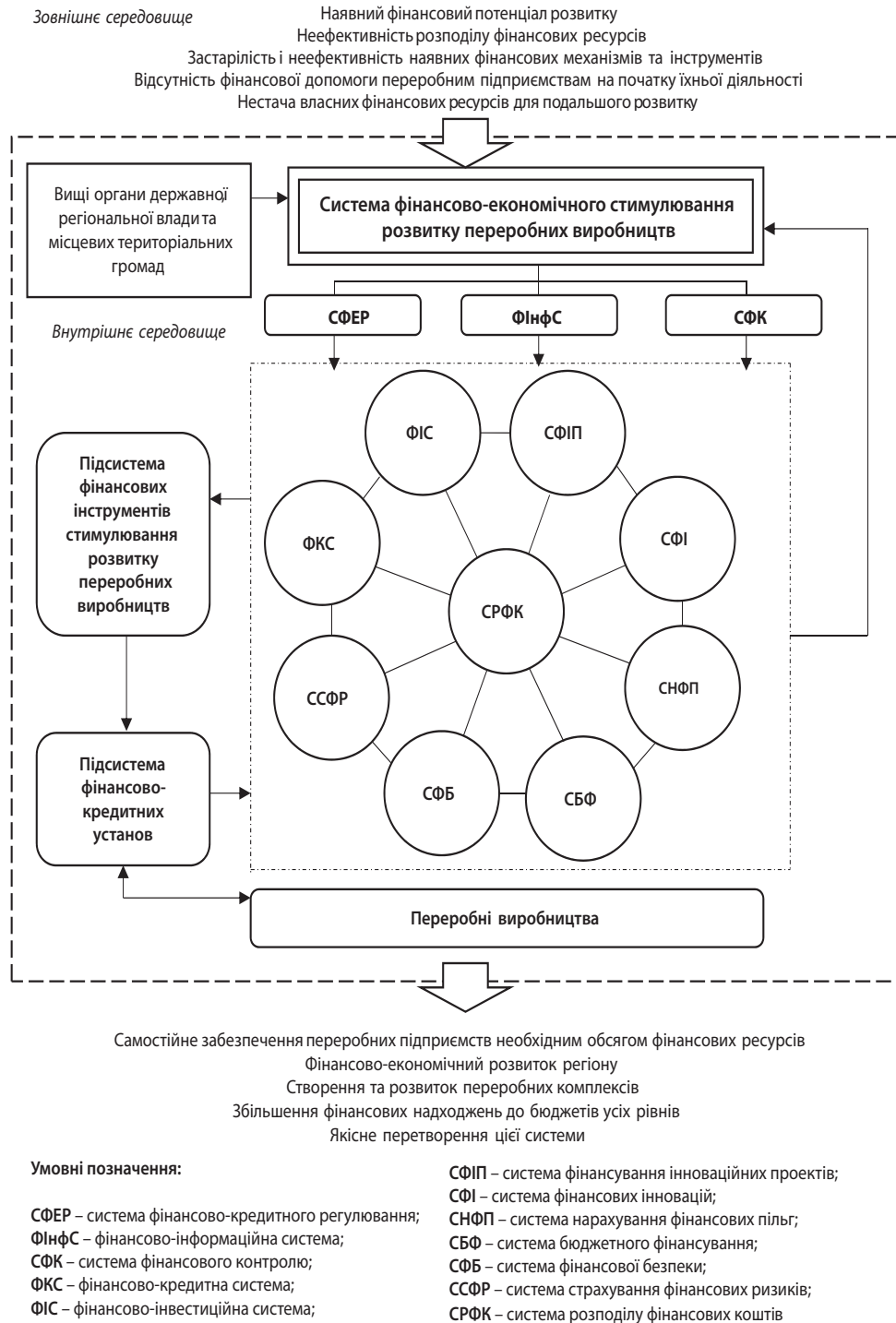

Рис. 4. Структура системи фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв

Складено авторами.

Система фінансових інновацій забезпечуватиме створення та впровадження нових (інноваційних) методів, інструментів фінансового стимулювання.

Система нарахування фінансових пільг здійснюватиме поділ переробних підприємств залежно від певних критеріїв на групи пільгових категорій, встановлюватиме пільгові тарифи, розроблятиме й упроваджуватиме ефективні методики нарахування та механізми відшкодування фінансових пільг, дотацій, разових фінансових виплат тощо.

Підсистема бюджетного фінансування формуватиме систему державних фінансових фондів за рахунок фінансових ресурсів державного та регіонального бюджетів, які виділятимуться на розвиток переробних виробництв, а також надаватиме кошти з державного бюджету на відшкодування кредитних ставок фінансовим комерційним установам, відшкодування податкових ставок тощо. Ця підсистема повинна бути націленою на збільшення розміру дохідної частини місцевих бюджетів та сприяти надходженню фінансових ресурсів до регіону через реалізацію за рахунок відповідних державних та регіональних програм фінансово-економічного розвитку [4].

Підсистема фінансової безпеки являтиме собою організовану сукупність спеціальних органів, служб, засобів, методів і заходів, які забезпечують захист життєво важливих інтересів підприємств переробної промисловості від внутрішніх та зовнішніх загроз [23].

Підсистема страхування фінансових ризиків надаватиме гарантії фінансово-кредитним установам та суб'єктам господарської діяльності внаслідок настання небажаних фінансових ризиків (подій) у відносинах між ними та передбачатиме розвиток страхового ринку.

Підсистема розподілу фінансових коштів забезпечуватиме справедливий розподіл фінансових ресурсів між усіма переробними підприємствами регіону виходячи з оцінки стану економічного розвитку, фінансових потреб та можливостей окремо кожного з них тощо.

На підставі викладеного можна зробити такі висновки.

Запропоновані вище заходи щодо вдосконалення системи фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв у регіоні дадуть можливість вирішити наявні проблеми фінансового характеру, а також усунути причини їх виникнення. Реалізація цих заходів неможлива без розроблення відповідних теоретичних засад та впровадження їх у практику.

Підхід до трансформації системи фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв на базі природно-ресурсних комплексів регіонального рівня, який пропонується авторами, допоможе отримати на виході ряд позитивних результатів: спростить доступ суб'єктів господарювання до нових фінансових інструментів, підвищить ефективність залучення, розподілу та використання інвестицій у розвиток переробних виробництв з високим ступенем доданої вартості, забезпечить у майбутньому фінансову незалежність переробних підприємств, сприятиме наповненню місцевих бюджетів та вирішенню нагальних соціальних, економічних та екологічних проблем територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Малій О. Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: теоретичні аспекти. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2016. № 2. С. 71–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apie_2016_2_12.
2. Олійник О. О. Економічна сутність фінансової системи з погляду вітчизняної та західної науки. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2013. № 4. С. 41–46.
3. Куліченко В. О. Джерела фінансування інноваційних проектів і програм в бюджетній сфері. *Економічний вісник університету*. 2016. Вип. 31(1). С. 245–252. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2016_31\(1\)_38](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2016_31(1)_38).
4. Гончаренко М. В. Сутність фінансового механізму реалізації стратегії сталого розвитку території. *Актуальні проблеми державного управління*. 2014. № 1. С. 59–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2014_1_9.
5. Кузьмін О. Є., Шотік Т. М. Фінансова складова в розвитку й функціонуванні національної інноваційної системи. *Фінанси України*. 2009. № 5. С. 21–30.
6. Вожжов А. П., Гринько О. Л. Теоретичні аспекти формування архітектури фінансового стимулювання економічного зростання. *Фінанси України*. 2012. № 10. С. 20–33.
7. Рогов В. Г. Стимулювання та стимули в економіці: визначення та класифікація. *Економічний аналіз* : зб. наук. праць / Терноп. нац. екон. ун-т ; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. 2017. Т. 27, № 2. С. 30–35.
8. Економічна енциклопедія : в 3 т. / редкол. С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ : Видав. центр “Академія”, 2002. 952 с.
9. Економічне стимулювання. *Вікіпедія* URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Економічне_стимулювання.
10. Довідка про стан реалізації обласних цільових програм в області станом на 01.11.2019 / Волинська обласна державна адміністрація. URL: <https://voladm.gov.ua/article/dovidka-pro-stan-realizaciyi-oblasnih-cilovih-program-v-oblasti-stanom-na-01112019-roku/>.
11. Статистичний щорічник Волинь 2018 / за ред. В. Науменка ; Головне управління статистики у Волинській області. Луцьк, 2019. 443 с.
12. Промисловість Волині / за ред. А. С. Баранюк ; Головне управління статистики у Волинській області. Луцьк, 2019. 64 с.
13. Архів готівкового курсу USD. *Finanse UA*. URL: <https://charts.finance.ua/ua/currency/cash/-/0/usd>.
14. Зануда А. Що сталося з гривнею за 20 років. *BBC News Україна*. 2016. 2 верес. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/business/2016/09/160822_hryvnia_20_az.
15. Секторальна експортна стратегія 2019–2023. Харчова і переробна промисловість України / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=40a91455-ab2b-479d-b52d-11ba5fef6784>.
16. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Лященко О. М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізми забезпечення : монографія. Київ : Лібра, 2003. 280 с.
17. Хоменко О. А. Методичні засади управління фінансовою безпекою підприємств агропромислового комплексу. *Економіка АПК*. 2017. № 2 (268). С. 79–82.
18. Говорушко Т. А., Гудзь Ю. Ф. Підприємницьке середовище та його вплив на ефективність господарської діяльності малих підприємств (на прикладі харчової промисловості Волинської області) : монографія. Луцьк : ПрАТ “Волинська обласна друкарня”, 2011. 272 с.
19. Гуменюк Д. М., Павліха Н. В. Розвиток промисловості Луцька та Любліна: порівняльний аналіз. *Стан та перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку*

- міста Луцька : зб. наук. пр. за матеріалами Наук.-практ. конф. Луцьк : Східно-європ. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. С. 119–123.
20. Карпінський Б. А., Герасименко О. В. Збалансованість фінансової системи території: механізм формування та державного управління. *Статистика України*. 2007. № 4. С. 99–104.
 21. Олійник-Данн О. О., Нестерова Н. О. Оцінка стану розвитку фінансово-кредитної системи України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 13 (2). С. 35–38. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_13\(2\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_13(2)_10).
 22. Хорішко К. С. Фінансово-економічні перетворення системи управління розвитком інвестиційної привабливості підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 4. С. 22–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_4_6.
 23. Зачосова Н. В., Шостак А. В. Концептуальні засади формування комплексної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств та фінансових установ України. *Економіка та держава*. 2016. № 7. С. 80–83.
 24. Державні фінанси України: розвиток та управління змінами (проблеми економічної безпеки) / за ред. Т. І. Єфименко ; ДНУ "Акад. фін. управління". Київ, 2017. 496 с.
 25. Голян В. А., Петруха С. В., Рошкевич В. Ф. Державне регулювання інституціональних змін у лісовому секторі економіки України: теоретико-методологічний контекст. *Економіка та держава*. 2018. № 11. С. 8–14.
 26. Гасанов С. С., Петруха С. В. Теоретична сутність державної підтримки сільськогосподарства в системі державного регулювання аграрного сектору. *Економіст*. 2014. № 7. С. 16–17.
 27. Петруха С. В. Державне антикризове регулювання аграрного сектору економіки України : монографія / Ін-т економіко-правових досліджень НАН України. Дрогобич : Коло, 2018. 522 с.

References

1. Malii, O. H. (2016). Financial resources companies and sources of their formation: theoretical aspects. *Actual problems of innovative economy*, 2, 71–74. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/apie_2016_2_12 [in Ukrainian].
2. Oliinyk, O. O. (2013). The economic essence of the financial system in terms the domestic and western sciences. *Scientific Bulletin: Finance, Banks, Investments*, 4, 41–46 [in Ukrainian].
3. Kulichenko, V. O. (2016). Sources of funding for innovative projects and programs in the budgetary sphere. *University economic bulletin*, 31 (1), 245–252. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2016_31\(1\)_38](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2016_31(1)_38) [in Ukrainian].
4. Honcharenko, M. V. (2014). The essence of the financial mechanism for the implementation of the strategy of sustainable development of the territory. *Pressing problems of public administration*, 1, 59–66. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2014_1_9 [in Ukrainian].
5. Kuzmin, O. Ye., Shotik, T. M. (2009). Financial component in the development and functioning of the national innovatory system. *Finance of Ukraine*, 5, 21–30 [in Ukrainian].
6. Vozhzhov, A. P., Hrynko, O. L. (2012). Theoretical aspects of development of the architecture of financial incentives to economic growth. *Finance of Ukraine*, 10, 20–33.
7. Rohov, V. H. (2017). Stimulation and incentives in economics: definition and classification. *Economic Analysis*, Vol. 27, No. 2, 30–35 [in Ukrainian].

8. Mochernyi, S. V. (Ed.). (2002). *Economic Encyclopedia* (Vols. 1-3). Kyiv: Vydavnychiy tsentr "Akademiia" [in Ukrainian].
9. Economic incentive. (n. d.). *Wikipedia*. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Економічне_стимулювання [in Ukrainian].
10. Volyn Regional State Administration. (2019). *Information on the status of implementation of regional targeted programs in the region as of 01.11.2019*. Retrieved from <https://voladm.gov.ua/article/dovidka-pro-stan-realizaciyi-oblasnih-cilovih-program-v-oblasti-stanom-na-01112019-roku/> [in Ukrainian].
11. Naumenko, V. (Ed.). (2019). *Volyn Statistical Yearbook 2018*. Lutsk [in Ukrainian].
12. Baraniuk, L. S. (Ed.). (2019). *Industry of Volyn*. Lutsk [in Ukrainian].
13. USD cash archive. (n. d.). *Finance.UA*. Retrieved from <https://charts.finance.ua/ua/currency/cash/-/0/usd> [in Ukrainian].
14. Zanuda, A. (2016, September 2). What happened to the hryvnia in 20 years. *BBC News Ukraine*. Retrieved from https://www.bbc.com/ukrainian/business/2016/09/160822_hryvnia_20_az [in Ukrainian].
15. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (n. d.). *Sectoral Export Strategy 2019-2023. Food and processing industry of Ukraine*. Retrieved from <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=40a91455-ab2b-479d-b52d-11ba5fef6784> [in Ukrainian].
16. Kozachenko, H. V., Ponomarov, V. P., & Liashchenko, O. M. (2003). *Economic security of the enterprise: essence and mechanisms of providing*. Kyiv: Libra [in Ukrainian].
17. Khomenko, O. A. (2017). Methodical principles of financial security management of enterprises of agroindustrial complex. *The Economy of Agro-Industrial Complex*, 2 (268), 79–82 [in Ukrainian].
18. Hovorushko, T. A., Gudzy, Yu. F. (2011). *Entrepreneurial environment and its impact on the efficiency of economic activity of small enterprises (for example, the food industry of the Volyn region)*. Lutsk: PrAT "Volynska oblasna drukarnia" [in Ukrainian].
19. Humeniuk, D. M., Pavlikha, N. V. (2012). Industry development of Lutsk and Lublin: a comparative analysis. In *State and prospects of innovation and investment development of Lutsk* (pp. 119–123). Lutsk: Skhidnoievropeyskyi universytet imeni Lesi Ukrainky [in Ukrainian].
20. Karpinskyi, B. A., Herasymenko, O. V. (2007). Balance of the financial system of the territory: mechanism of formation and public administration. *Statistics of Ukraine*, 4, 99–104 [in Ukrainian].
21. Oliinyk-Dann, O. O., Nesterova, N. O. (2017). The evaluation of financial system of Ukraine. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International economic relations and world economy*, 13 (2), 35–38. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_13\(2\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_13(2)_10) [in Ukrainian].
22. Khorishko, K. S. (2016). Financial and economic transformation of the management of the investment attractiveness of enterprises. *Investments: practice and experience*, 4, 22–24. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_4_6 [in Ukrainian].
23. Zachosova, N. V., Shostak, A. V. (2016). Conceptual bases of formation of the complex system of financial and economic security of enterprises and financial institutions in Ukraine. *Economy and the state*, 7, 80–83 [in Ukrainian].
24. Iefymenko, T. I. (Ed.). (2017). *Public finances of Ukraine: development and change management (economic security issues)*. Kyiv: DNNU "Akademiia finansovoho upravlinnia" [in Ukrainian].

25. Holian, V. A., Petrukha, S. V., & Roshkevych, V. F. (2018). State regulation of institutional changes in the forest sector of Ukraine: theoretical and methodological context. *Economy and the state*, 11, 8–14 [in Ukrainian].
26. Gasanov, S. S., Petrukha, S. V. (2014). Theoretical essence of state support for agriculture in the state regulation system of agrarian sector. *Economist*, 7, 16–17 [in Ukrainian].
27. Petrukha, S. V. (2018). *State anti-crisis regulation of the agrarian sector of the Ukrainian economy*. Drohobych: Kolo [in Ukrainian].